

Asia: VN/15881/2025

Luonnos valtioneuvoston päätökseksi talousvyöhykkeen merituulivoimalueista ja sen SOVA-lain mukainen ympäristöselostus

Lausunnonantajan lausunto

1. Palaute valtioneuvoston päätösluonnoksesta

Voitte kirjoittaa palautteenne alla olevaan tekstikenttään.

Uusiutuvan energian käyttöönottoa tulee nopeuttaa, jotta Suomi pystyisi lopettamaan fossiilisten polttoaineiden käytön, mutta sen suunnittelussa ja toteutuksessa on otettava luonnon monimuotoisuus huomioon. Jotta tämä toteutuisi, on sähköntuotannon kehittämistä suunniteltava kokonaisvaltaisesti ja ohjattava maakuntatasoisilla/valtakunnallisilla suunnitelmissa, jotka ottavat huomioon hankkeiden koko elinkaaren yhteisvaikutukset. Suunnittelua tulisi koordinoida myös Itämeren laajuisesti. Merituulivoimaloiden suunnittelussa on tärkeää varmistaa, että merellinen sähköntuotanto ei vaaranna vesien- ja merenhoidon, kalastuspolitiikan tai kansainvälisten suojelutavoitteiden saavuttamista.

WWF pitää hyvänä, että valtioneuvosto tekee päätöksen talousvyöhykkeellä sijaitsevien merialueiden osoittamisesta merituulivoimakäyttöön. Pidämme kuitenkin ongelmallisena sitä, että päätös tehdään hyvin rajallisen tiedon valossa talousvyöhykkeen vedenalaisista luontoarvioista, ja sitä että päätöksen edellyttämässä SOVA-lain mukaisessa arvioinnissa ei ole pystytty muodostamaan tarkempaa kuvaa aluevesillä ja talousvyöhykkeellä toteutettavien hankkeiden kumulatiivisista vaikutuksista. Tästä syystä esitämme, että päätösluonnokseen tulisi sisällyttää olemassa olevien ehtojen lisäksi myös ympäristövaikutuksiin ja niiden arvioimiseen liittyviä ehtoja.

Yhtenä ehtona esitämme, että alue voidaan kilpailuttaa vasta siinä vaiheessa, kun alueelta on VELMU-menetelmiin (Vedenalaisen meriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelma) perustuvan ulkomeriluonnon monimuotoisuuden inventointiohjelman avulla kerätty tarvittavat vedenalaista luontoa koskevat tiedot. Ulkomeriluonnon inventointiohjelman kautta kerättävää perustietoa täydennettäisiin lisäksi hankekohtaisen YVA-prosessin kautta.

Pidämme ongelmallisena myös sitä, että SOVA-prosessissa energian siirtoa ei ole käsitelty riittävän yksityiskohtaisesti. Päätösluonnoksella valtioneuvosto tulee päättämään talousvyöhykkeellä sijaitsevien merialueiden käytöstä, mutta tällä päätöksellä on laajemmat vaikutukset energian jatkojalostus- ja siirtotarpeiden takia (mahdollinen vedyntuotanto ja/tai kaapelireititykset). Tämän takia esitämme, että valituille alueille tulee tehdä tarkemmat energiansiirron/jatkojalostuksen suunnitelmat, ja näille suunnitelmille tehdään erillinen SOVA ennen kuin päätökset kilpailutuksista tehdään. Kaapeleiden ja vedyntuotannon ympäristövaikutukset voivat olla merkittävät, ja erot valittujen alueiden osalta huomattavat. Alueidenvalintapäätöksessä tämä keskeinen asia olisi pitänyt huomioida, ja WWF esitti tämän näkemyksen ja huolen jo edellisessä kuulemisvaiheessa (ympäristöarvioinnin suunnittelu ja ympäristöselostuksen valmistelu).

Merialueiden osoittaminen merituulivoimakäyttöön ei saa johtaa siihen, että energian siirto tai jatkojalostaminen heikentää meriluonnon suojelua suojelualueilla. Valtioneuvoston päätösluonnoksessa tulisi vahvasti korostaa, että sähkön siirtoa tai jatkojalostamista ei toteuteta merellisillä suojelualueilla, kansallispuistoissa, arvokkaiksi todetuilla merialueilla (EMMA/PEMMA) tai tunnetuilla kalojen lisääntymis- ja poikasalueilla (EMMA).

Kumulatiivisten vaikutusten arvioinnin tueksi ja haitallisten kumulatiivisten vaikutusten estämiseksi esitämme, että alueet kilpailutetaan yksi kerrallaan, ja vasta kun edellä mainitut ympäristöehdot on täytetty.

Ympäristöarvioinnissa ehdotettujen jatkoselvitysten toteuttaminen päätösluonnoksen ympäristövaikutusten lieventämiseksi on tärkeää, ja näiden jatkoselvitysten toteuttamisen aikataulut pitää ottaa huomioon alueiden kilpailutuksen aikataulutuksessa.

Ympäristöselostuksessa todetaan, että ”valmiissa valtioneuvoston päätöksessä voi kilpailutukseen edetä vain yksi alue, kaikki neljä mukana olevaa aluetta tai mikä tahansa kombinaatio alueista”. WWF ei voi tukea Perämerelle ehdotettujen alueiden esittämistä merituulivoima-alueiksi valtioneuvoston päätösluonnoksessa erityisesti siitä syystä, että merituulivoimalla olisi näillä alueilla potentiaalisesti merkittäviä vaikutuksia itämerennorppaan.

2. Palaute ympäristöselostuksesta

2.1. Mitä haluatte lausua ympäristöarvioinnin toteuttamisesta ja arvioinnin tuloksina olevista vaikutuksista (ympäristöselostuksen luvut 1–5 ja 7)?

Alueiden ympäristön nykytilan kuvausten osalta arviointisuunnitelmassa on selkeästi esitetty, että selvitys nojaa mallinnettuun dataan vedenalaisesta luonnosta. Suomen talousvyöhykkeeltä on hyvin vähän tieteellistä tutkimustietoa vedenalaisesta luonnosta; esimerkiksi tieto Itämeren alueella tärkeiden vaelluskalojen käyttämisestä vaellusreiteistä on hyvin puutteellista. Ilman tätä perustietoa ympäristöarviointi nojaa pelkästään mallinnukseen. Arvioinnin tulos tulisi todentaa ulkomerialueiden luontoinventoinnilla. Tietopuutteet on selkeästi esitetty arvioinnissa ja nämä

puutteet on korjattava viimeistään osana erillisten hankkeiden ympäristövaikutusten arviointia ja/tai luvitusta.

Ympäristöselostuksessa tulee ilmi merkittävät vaikutukset itämerennorppaan sekä lintu- ja kalakantoihin erityisesti Perämerellä. Huomionarvoista on, että selostuksella todetaan että "Itämerennorpan osalta käytännössä ainoa lieventämistoimi on, että Perämerelle ja erityisesti sen pohjoisille merialueille, ei sijoitettaisi lainkaan merituulivoimaa, koska kyse on lajin keskeisimmistä esiintymisalueista. Ilmaston muuttuessa jääolosuhteiltaan heikoksi tulevat lajin ainoat lisääntymispaikat olemaan täällä". Tästä syystä WWF ei voi tukea Perämeren avomerialueiden osoittamista merituulivoimakäyttöön. Itämeren suojelukomission tuoreen arvion (2025) mukaan itämerennorpan Perämeren-Merenkurkun kanta on vaarantunut (VU) ja eteläiset alapopulaatiot erittäin uhanalaisia (EN). Alue Perämeri pohjoinen sijaitsee ympäristöselostuksen mukaan syvyydeltään sellaisella alueella (10–20 m) jolle WWF ei suosittele merituulivoiman rakentamista.

Myös Selkämeren alueilla on kiinnitettävä erityistä huomiota esimerkiksi alueella mahdollisesti esiintyviin valkokatkapohjiin, jotka muodostavat erittäin uhanalaisen (EN) luontotyypin.

Pidämme valitettavana sitä, että ympäristöselostuksessa päädyttiin tarkastelemaan vain kaikkien neljän alueen yhdistelmää (VE2) sekä yhdistelmää Perämeri pohjoinen/Selkämeri länsi (VE1). Mielestämme olisi ollut tarpeen tarkastella kaikkia erilaisia alueyhdistelmiä, ja tämän toimmekin esille jo lausunnossamme ympäristöarvioinnin suunnittelusta ja ympäristöselostuksen valmistelusta.

2.2. Mitä haluatte lausua ehdotuksista ympäristövaikutusten lieventämiseksi tai vaikutusten seuraamiseksi ja hallitsemiseksi (ympäristöselostuksen luvut 6 ja 8)?

Korostamme, että huomattavat puutteet tiedossa muun muassa merituulivoiman kaloille aiheuttamista estevaikutuksista tai vaikutusten merkittävyyydestä vaelluskaloihin, muuttolintujen reiteistä, ja herkkien vedenalaisten meriluontotyyppien esiintymisestä valituilla alueilla edellyttävät koordinoitun tutkimus- ja seurantaohjelman laatimista. Ehdotammekin että valtioneuvoston päätösluonnokseen tulisi lisätä olevien ehtojen lisäksi myös ympäristövaikutuksiin ja niiden arvioimiseen liittyviä ehtoja, joista yksi liittyy esitettyjen alueiden tietopohjan laajentamiseen.

Seurannan toteuttamisessa hankkeiden välinen (sekä aluevesillä että talousvyöhykkeellä) ja kansainvälinen yhteistyö on erittäin tärkeää, jotta seurantadata on vertailukelpoista ja syntyy hyvä kokonaiskuva hankkeiden yhteisvaikutuksista.

Sen lisäksi, että pystyisimme kansallisella tasolla seuraamaan ja arvioimaan sekä aluevesillä että talousvyöhykkeillä toteutettavien hankkeiden kumulatiivisista vaikutuksista, ympäristöselostuksessa nousee esille ilmiselvä tarve myös yhteiselle energiainfrastruktuurin suunnittelulle naapurimaidemme kanssa. Alueiden käytön yhteinen tarkastelu ja rajat ylittävien energiansiirto- tai

vetyhankkeiden toteuttaminen saattaisi vähentää hankkeiden haitallisia vaikutuksia. Ympäristöarvioinnissa todetaan, että meillä ei tällä hetkellä ole luotettavaa kvantitatiivista arviointitapaa kumulatiivisille vaikutuksille, joten Itämeren tasolla on tehtävä yhteistyötä yhteisten arviointitapojen määrittelemiseksi.

Ympäristöselostuksessa huomioidaan hyvin rajallisesti muita suunnitelmia kuten aluevesien merituulivoima-hankkeita. Tässä yhteydessä olisi ollut erittäin tärkeää tarkastella Suomen aluevesille suunniteltuja hankkeita tarkemmin aluekohtaisesti, ja varmistaa että potentiaaliset talousvyöhykkeen merituulivoima-alueet yhteensovitetään muun merialueiden käytön ja merialuesuunnittelun kanssa.

WWF pitää ympäristöselostuksessa esitettyjä lieventämistoimenpiteitä hyvinä. Arvioinnissa ehdotettujen jatkoselvitysten toteuttaminen on tärkeää, ja tämä pitää ottaa huomioon valtioneuvoston päätöksessä ja alueiden kilpailutuksen aikataulutuksessa.

3. Muu palaute

Voitte kirjoittaa palautteenne alla olevaan tekstikenttään.

WWF olisi toivonut ympäristöselostukseen yhteenvetoa siitä, miten ympäristöarvioinnin suunnittelusta ja ympäristöselostuksen valmistelusta annetut lausunnot vaikuttivat lopulliseen ympäristöselostukseen.

Ryan Vanessa
WWF Suomi